

Skog som sikring mot naturfare

18. okt. 2023

Kristine Jacobsen
Jurist og næringspolitisk rådgiver

Det er ikkje mange stader det er lov å bygga og bu på Vestlandet lenger

strandsona, faresoner for ras, kulturminne og flodbølgje. I mange stader det er lov å bygga og bu på Vestlandet lenger

Av **Ingebjørn Bleidvin**
Gjestekommentator i BT

August 2021

Gode intensjoner

- **Utdrag frå artikkel i Bergens Tidende - ført i pennen av Ingebjørn Bleidvin**
«**Noregs eldste rettslokale** ligg i heimbygda mi i Hardanger. På 1200-talet sat ein ekte riddar der, Sigurd Brynjulvsson, og dømte på kongen sine vegne. I dag sit dommarane mykje lenger vekke.
- Og det heiter ikkje lenger «riddar», det heiter «seniorkonsulent». Men konsekvensane av avgjerdene deira er minst like alvorstunge som den gong.»
- **Kvar for seg** er mange av reglane som styrer samfunnsutviklinga forståelege og velmeinte.
- Ein kjem ikkje langt her i verda med å vera «mot rassikring» eller gå hardt inn for nedbygging av strandsona. Å kjempa mot gode intensjonar er stort sett forgjeves.
- **Kva løysing riddar** Sigurd Brynjulvsson ville ha landa på vanskeleg å sei.
- Truleg ville han ikkje fått sjansen til å meina noko: Rettssalen hans, «Lagmannsstova» frå 1220, ligg i gul faresone, og ville ikkje ha vore trygg å bygga i dag.

Hva er naturfare?

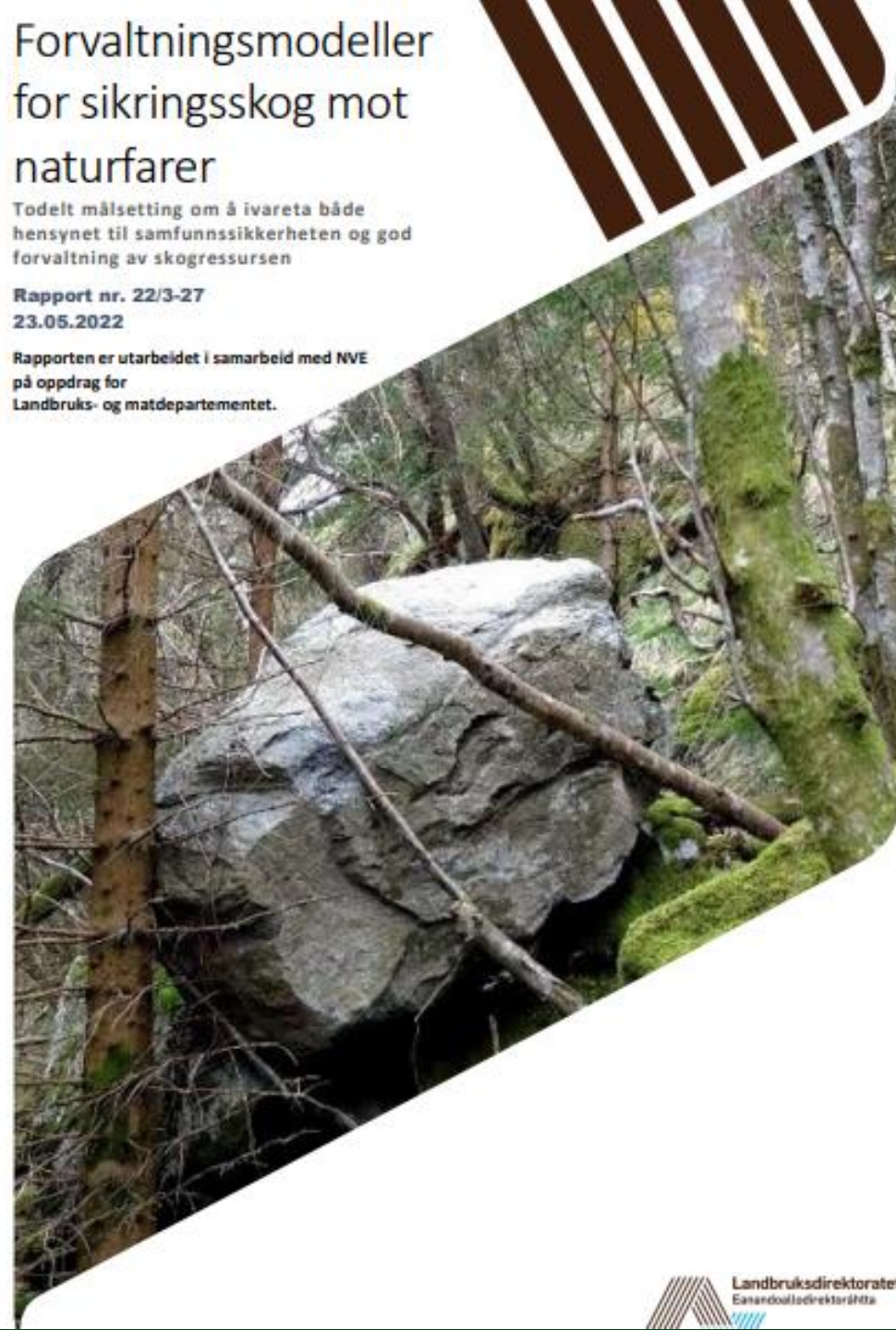
- Naturfare er en samlebetegnelse på naturhendelser som ras, skred, flom, (stor) nedbør osv.
- I det følgende skal vi konsentrere oss om naturfarer hvor skog kan ha en dempende effekt.

Forvaltningsmodeller for sikringsskog mot naturfarer

Todelt målsetting om å ivareta både
hensynet til samfunnssikkerheten og god
forvaltning av skogressursen

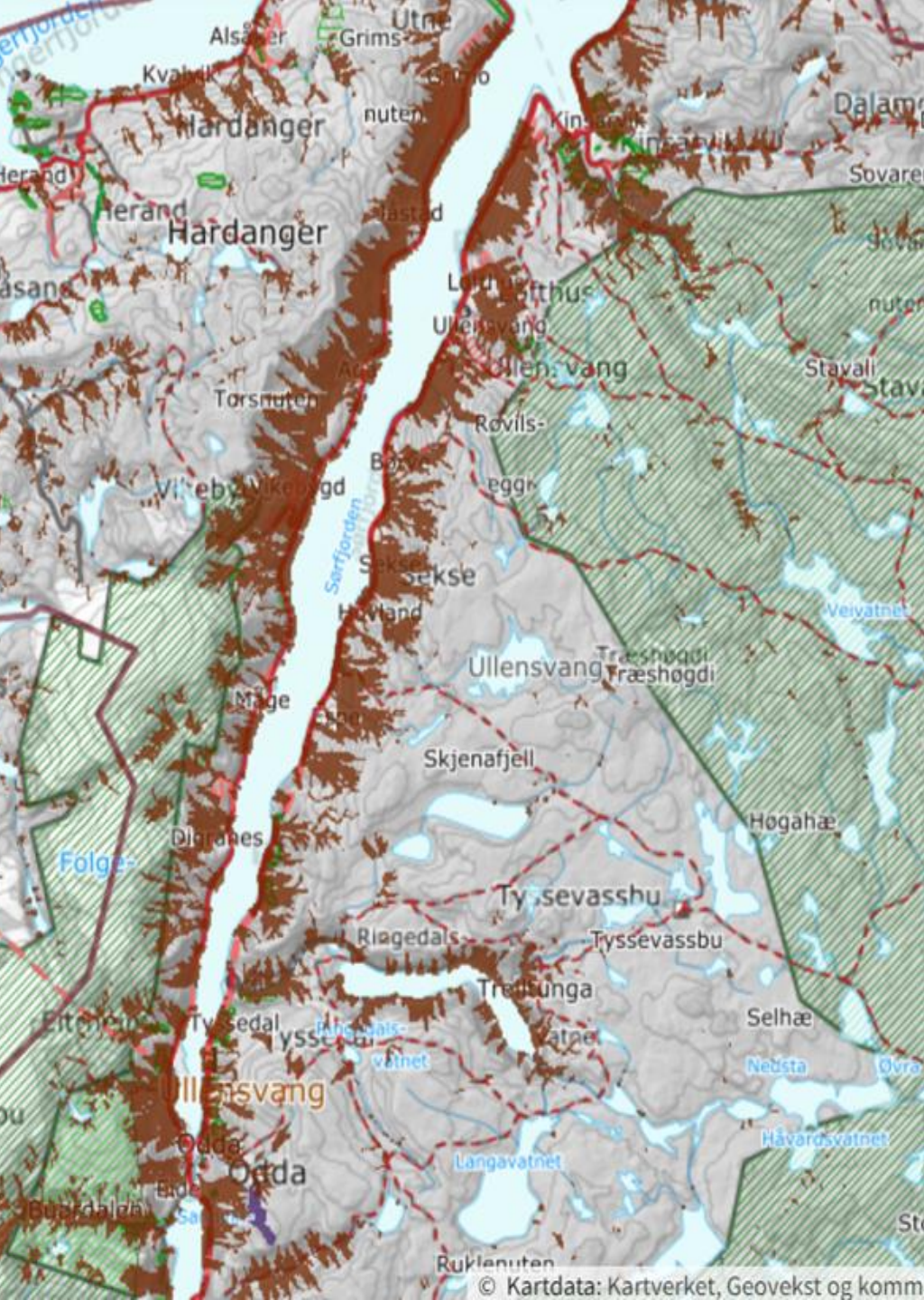
Rapport nr. 22/3-27
23.05.2022

Rapporten er utarbeidet i samarbeid med NVE
på oppdrag for
Landbruks- og matdepartementet.

En liten tidsakse for arbeidet med naturfare og skog

- 2021 - utredning om forvaltningsmodeller for skog i bratt terreng (Ldir og NVE)
- 2022 - «Arbeidsmandat for å gjennomgå vernskogforskriftene under skogbruksloven med videre for å etablere forvaltningspraksis som hensyntar både samfunnssikkerhet og forvaltning av skogressursene.» (Ldir og NVE til LMD)
- 2022 – Veileder for revisjon av vernskoggrenser og forvaltning av vernskog (Statsforvalter i oppdrag fra Ldir og NVE)
- (2022 – NOU: På trygg grunn)
- 2023 – stortingsmelding om klimatilpasning, skred og ras (KLD)
- 2024 – stortingsmelding om skred og ras (OED)

Hvilke arealer?

- Arealene det snakkes om er i hovedsak markert på NVE sitt faresonekart
- 50 millioner m³ gran i faresone skred
- Betydelig del er hogstmoden
- Betydelig del trenger tiltak snarlig
- Betydelig del ligger over infrastruktur som veier, jernbane, private boliger og kommunale boliger som skoler, eldrecentre, barnehager osv

Skogsdrift ikke medvirkende årsak til jordras i Jølster

Sikringseffekt og skjøtsel

- Hvilken sikringseffekt har ulike skog
- Hvilken skjøtsel trenger ulike skog
- Hvis skogen ikke skjøttes/hogges: Hva blir utviklingen?
- Pilen peker på aktiv skjøtsel
- Aktiv skjøtsel krever vei
- Aktiv skjøtsel krever taubane
- Aktiv skjøtsel medfører risiko

Hovedproblemstillinger

- Men – i et varmere, villere og våtere klima, hvem er det som skal betale for risikoreducerende tiltak?
- Og hvem skal ha ansvaret for hva?

- Overordnede problemstillinger:
- Hvem har sektoransvar for skog som ikke lenger har skogbruksformål?
- Har man egentlig hjemmel i skogbruksloven til disse begrensningene?
- Hvordan skal skog best skjøttes for best sikringseffekt?
- Hvordan skal økonomisk tap for grunneier erstattes?
- Hvordan skal risiko og ansvar håndteres?

Skogbruksloven §12 - vernskog

- Vernskogforskriften aldri brukt som beskyttelse mot naturfare
- Står naturfare i forarbeidene, men det er en sovende paragraf
- Forskjell på beskyttelse for skogen selv, og beskyttelse for andre – man kan anta at det som står om beskyttelse av hus har vært bondens egne osv.
- Hvordan kan tvangsmessige avståelser til nedenforliggende andre tiltakshavere være rådighetsbegresninger?

The logo for LOVDATA, featuring a red square with a white grid pattern to the left of the text "LOVDATA" in white capital letters on a red background.

Lov om skogbruk (skogbrukslova)

Kapittel 3. Vernskog og område av særleg miljøverdi

§ 12. Vernskog

Statsforvaltaren kan gi forskrift om at skog skal vere vernskog når skogen tener som vern for annan skog eller gir vern mot naturskadar. Det same gjeld område opp mot fjellet eller ut mot havet der skogen er sårbar og kan bli øydelagt ved feil skogbehandling.

Forskrifta skal leggje fast grensene for vernskogen og gi reglar for forvaltninga av skogen. Det kan også fastsetjast reglar om meldeplikt.

Kommunen skal sørge for at eigarar av vernskog blir gjort kjent med vernskogvedtaket og dei reglane som blir fastsette, og skal kunngjere vedtaket i dei aviser kommunen elles nyttar til kunngjeringar.

0 Endra med [lover 19 juni 2009 nr. 98](#) (ikr. 1 jan 2010 iflg. [res. 26 juni 2009 nr. 848](#)), [7 mai 2021 nr. 34](#) (ikr. 1 juni 2021 iflg. [res. 7 mai 2021 nr. 1416](#)).

Landbruksdirektoratet og NVE - foreløpig konklusjon til LMD

- 2022: Landbruksdirektoratet leverte sin rapport til LMD hvor de konkluderte med at:
- skogbruket har et sektoransvar,
- skog som vern mot ras og skred (også for å verne nedenforliggende infrastruktur) kan hjemles i skogbruksloven,
- og at man ikke snakker om erstatningsberettigelse etter Grl § 105, men rådighetsinnskrenkning

Utfordringer med konklusjonen -fra næringens side:

- Problemene slik vi ser det:
- Forenklet diskusjon om det faktisk er hjemmel i skogloven til å ta inn beskyttelse mot naturfare som vernskog
- Landbruksdirektoratet har selv erkjent at skogeier lider et økonomisk tap som bør kompenseres – men ønsker likevel å hjemle tiltakene i en paragraf i skogbruksloven som ikke gir rett til erstatning. Logisk brist
- Kan formuesoverføring være rådighetsbegrensning? Fremstår pussig!

Utfordringer med konklusjonen fra næringens side

- Det økonomiske tapet skogeier lider foreslås løst gjennom tilskudd.
- Tilskudd er som utgangspunkt en fin ting, som også viser at forvaltningen erkjenner et økonomisk tap her.
- MEN – tilskudd er ikke en rettighetsbasert ordning
- Ansvar heller ikke klarlagt når det gis tilskudd

Ansvarsfrihet etter best practice?

- Glad for at Ldir og NVE har begynt å utforske ansvarsproblematikken
- Signalene er at dersom det søkes om vernskoghogst og gis tillatelse til dette, skal man kunne forbli ansvarsfri ved naturfarehendelse som påfører skade, dersom man har utøvd drift etter «best practice»

Ansvarsfrihet etter best practice?

- Samfunnet ønsker å ansvarliggjøre noen når noe går galt
- Antar en hendelse vil bli prøvd for domstolen
- Dette vil passivere skobruket fordi tømmeromsetningsaktører som Nortømmer og andelslagene ikke vil påta seg ansvar. Grunneier blir bedre tjent med å la være å hogge.

Ansvarsfrihet etter best practice?

Kommunen pålegger plan:
Hjemmel? Kommunens ansvar?

Hvilket ansvar har den som planlegger
skjøtselen (lager planen)?
Skal noen godkjenne den?

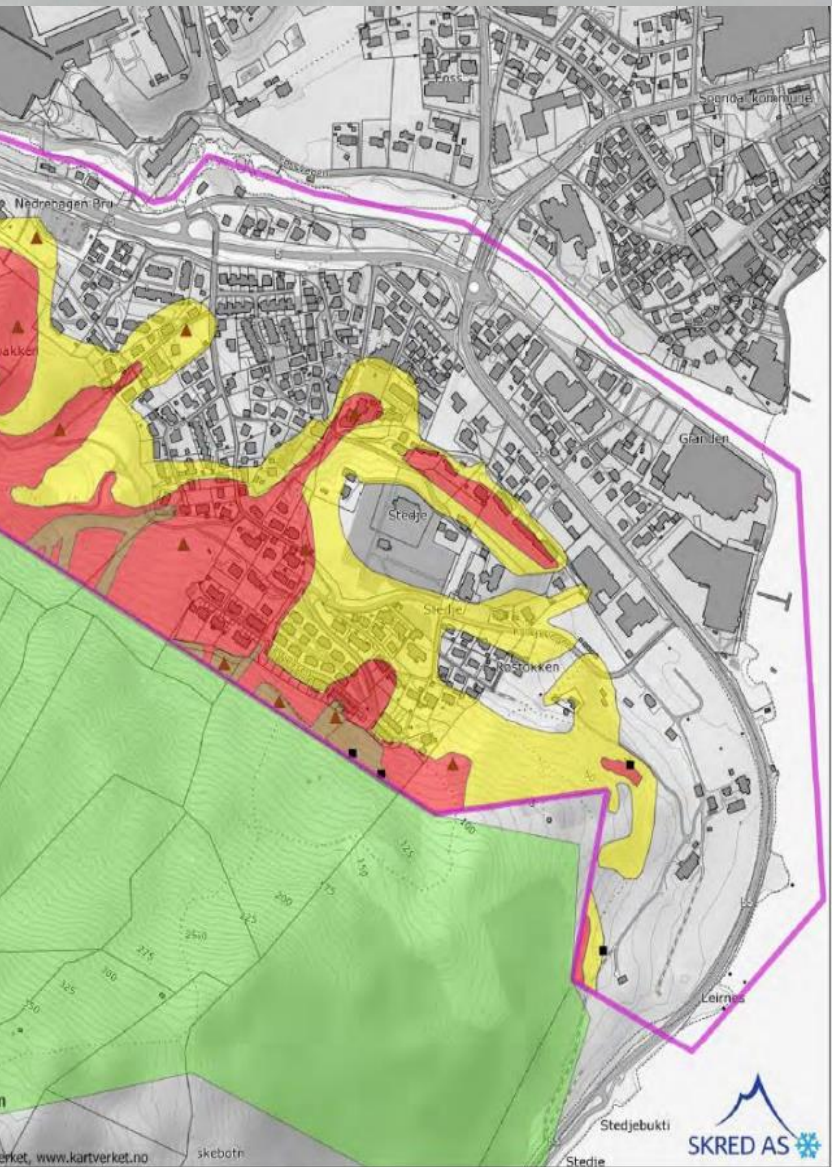
Hvilket ansvar har utførende entreprenør?

Hvilket ansvar har skogeier?

Kommunens potensielle ansvar

- Kommunene ønsker ikke ansvar.
- Dersom søknadsplikt eller meldeplikt som behandles av kommunen hvor kommunen godkjenner – fort kommunen som kan sitte med ansvar om noe går galt.
- Eksempel fra pbl: Hus oppført i rasfarlig område. Ras utløst. Hus ødelagt. Forsikringsselskap har gått på kommunene som har utstedt tillatelse til oppføring av hus hvor man vet – eller burde visst – at området er rasfarlig.

Skredfarevurderingen forutsetter at skogen ivaretas som «vernskog».

Prosjekt	16041 Signdal - Skredfarekartlegging av utvalgte områder
Oppdragsgiver	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Rapport	16041-01 Faresoner for skred i bratt terreng
Kartbilag 6g	Stedje Faresoner for skred, dimensjonerende skredtype, forslag til vernskog og sikring.
Dato	2017-02-22
Utført	Kalle Kronholm
Kontroll	Hans Georg Grue

Først i tid, best i rett...eller?

- Men de har ikke i bildet kanskje tatt ting i litt feil rekkefølge?
- Er det riktig at skogeier skal belastes for dårlig kommunal planlegging?
- Eller enda verre? Bevisst kommunal planlegging med skogen som vern mot ras uten at dette er vurdert videre?

- «Frykta for Statsforvaltaren heng som ei mørk sky over alle kommunale saksbehandlarar. Dei snakkar om «motsegn frå Fylket» slik folk snakka om angrep frå Sovjetunionen under den kalde krigen: Forsvar er nyttelaust.
- Konsekvensane katastrofale.» - Ingebjørn Bleidvin – kommentar i Bergens Tidende

PEFC – hva sier skogstandarden?

- **KRAVPUNKT 3 – planlegging i skogbruket**
- «Ved planlegging av drift i bratt terreng skal NVE sitt faresonekart konsulteres. Der gjennomføring av skogbrukstiltak vil påvirke en faresone for ras, skred og steinsprang negativt i områder med bebyggelse, skal aktuell ras- og skredmyndighet konsulteres. Konsultasjonen skal avklare om skredmyndigheten ønsker å inngå avtale om en spesiell forvaltning av denne skogen, som ivaretar skogens sikringsfunksjon over tid. Dersom aktuell myndighet ønsker en slik avtale, skal skogeier stille seg positiv til å få på plass en slik avtale»

Lettere passiv enn aktiv?

- Kommunene vil ikke ha ansvar
- Skogeier vil ikke ha ansvar
- Utøvende entreprenør vil ikke ha ansvar
- Tømmeromsetningsaktørene vil ikke ha ansvar
- Skogbruksloven oppstiller ingen aktivitetsplikt. Men risikoen for ansvar ved aktivitet er stor. Hva skjer da? Lettere for kommuner å si nei, lettere for alle å la være.

Passiv

- Hvis økonomisk risiko overstiger dekningsbidrag: Hva skjer da?
- Hvis økonomisk risiko overstiger entreprenørens fortjeneste: Hva skjer da?
- Hvis økonomisk risiko overstiger omsetningsleddets margin: Hva skjer da?

«I dagens samfunn sliter vi med økt kunnskap»

Steinar Taubøll – Dosent NMBU

NORSKOG

På trygg grunn

Bedre håndtering av kvikkleirerisiko

NOU: På Trygg Grunn

Gjerdrum-utvalget (NOU 2022:3)

Devil's in the details:
Foreslår en ny naturskadesikringslov.

Dagens naturskadelov er foreldet – foreslår en ny lov.
Hovedløsningen er å legge ansvaret på grunneieren.
Man privatiserer altså ansvaret.

Foreslår at grunneiere skal kunne pålegges
sikringstiltak

Hva trenger vi?

- Forståelse for at mye av disse massene skal mot havet uansett
- Må forholde oss til ansvarssamfunnet – skogbruket kan ikke ta på seg skadeansvar
- Forståelse for at skredsikring er et samfunnsanliggende som ikke enkeltpersoner bør besørge
- Forståelse for at det påfører skogeier et økonomisk tap (i varierende grad) som må erstattes
- Sikring mot naturfare krever stort sett aktiv skjøtsel
- Staten bør ha et overordnet ansvar
- Pengesekken må være stabil – ikke tilskudd som kan forsvinne

Oppsummering

- Tvilstomt om vernskogbestemmelsen i skogloven kan hjemle dette
- Det er fullt mulig å innføre restriksjoner på skog gjennom pbl/naturskadeloven/annen ekspropriasjon
- Tilskudd til skjøtsel er en god idé. Men hvordan skal dette fungere uten avklarte ansvarsforhold?
- Hvordan skal man forhindre at ansvar/restriksjoner ikke fører til passivisering – altså ikke-bruk?
- Hvordan vil ikke-bruk fungere opp mot hensikten?
- Lovverket må fungere i en kommersiell sammenheng.
- Og til slutt: Hva blir konsekvensene for det grønne skiftet? Mindre m³ inn i verdikjeden. Konsekvenser i alle ledd.

Tusen takk for
oppmerksomheten

